

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search
<http://ageconsearch.umn.edu>
aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

ZENON TEDERKO¹

ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI NA CENNYCH PRZYRODNICZO OBSZARACH WIEJSKICH

Abstrakt. Z roku na rok wydłużają się czerwone listy zagrożonych wyginięciem gatunków, znikających naturalnych siedlisk, narasta tempo degradacji środowiska naturalnego i utraty różnorodności biologicznej. W tym kontekście niezmiernie ważny jest fakt, że duża część różnorodności biologicznej jest przedmiotem gospodarczego użytkowania i podlega jego wpływowi zarówno negatywnemu, jak i pozytywnemu. Środki niezbędne do zatrzymania degradacji środowiska naturalnego i powstrzymania utraty bioróżnorodności dalece przekraczają możliwości instytucji i funduszy publicznych. Długookresowa i skuteczna ochrona środowiska naturalnego nie jest możliwa bez włączenia użytkowników środowiska naturalnego – sektora biznesu, tj. przedsiębiorców i towarzyszącej sfery finansowania inwestycji. Jest wiele przykładów na to, że przedsiębiorstwa, których działalność jest oparta na wykorzystaniu zasobów przyrodniczych, mogą odgrywać aktywną i pozytywną rolę w ich ochronie i zrównoważonym użytkowaniu. Konieczne jest stworzenie instrumentów doradczych i ekonomicznych, zachęcających i wspierających przedsiębiorstwa w podejmowaniu dedykowanej działalności gospodarczej nastawionej na jednoczesne osiągnięcie oczekiwanych efektów ekonomicznych i przyrodniczych.

Słowa kluczowe: MSP, proprzyrodnicze przedsiębiorstwo, biznes, różnorodność biologiczna, Natura 2000

GENEZA PARTNERSTWA SEKTORA BIZNESU I OCHRONY PRZYRODY

Rosnąca świadomość wpływu działalności gospodarczej na stan naszego dziedzictwa przyrodniczego z jednej strony i koszty jego ochrony z drugiej strony, przekonały wielu polityków i przywódców do tego, że dalsza skuteczna ochrona zasobów przyrody nie jest możliwa bez bezpośredniego i aktywnego za-

¹ Autor jest koordynatorem Projektu Wspierania Biznesu na Rzecz Bioróżnorodności (e-mail: zenon.tederko@otop.org.pl).

angażowania sektora biznesu i przedsiębiorstw. W Europie podwaliny pod partnerstwo sektora biznesu i sektora ochrony przyrody położyła Unia Europejska, przyjmując na swym wiosennym szczycie w 2001 roku w Gothenburgu „trzeci wymiar” dla strategii lizbońskiej, czyli strategię zrównoważonego rozwoju. Tym samym UE określiła swój polityczny cel w obszarze ochrony dziedzictwa przyrodniczego jako „powstrzymanie spadku bioróżnorodności² do roku 2010”, określane powszechnie jako „cel 2010”. Po Szczycie Ziemi w Johannesburgu w 2003 roku, który zwrócił uwagę na potrzebę budowania partnerstwa biznesu i ochrony przyrody, niemal wszystkie wysiłki zmierzające do budowy takiego partnerstwa były adresowane do dużych przedsiębiorstw i korporacji. W UE poza obszarem zainteresowania pozostawało co najmniej 23 mln małych i średnich podmiotów, stanowiących 99,8% wszystkich przedsiębiorstw i zapewniających około 75 mln miejsc pracy.

Kolejnym krokiem milowym stał się komunikat Komisji Europejskiej [European Commission 2006] z maja 2006 roku, zatytułowany *Powstrzymywanie utraty bioróżnorodności do roku 2010 i w następnych latach. Zachowanie usług ekosystemów na rzecz dobrobytu ludzi*. Komisja określiła w nim wiele kluczowych celów i przedsięwzięć, które są niezbędne dla powstrzymania dalszej utraty bioróżnorodności. Jednym z nich jest budowanie bardziej efektywnego partnerstwa z sektorem biznesu zarówno na poziomie UE, państw członkowskich, jak i lokalnym. W 2007 roku w rezultacie zbieżnego działania KE i portugalskiej prezydencji idea budowania partnerstwa zmaterializowała się w przyjętej strategicznej inicjatywie „Biznes i Bioróżnorodność” [High Level... 2007].

UWARUNKOWANIA I GŁÓWNE PRZESŁANKI REALIZACJI IDEI PARTNERSTWA

Pomimo iż ochrona różnorodności biologicznej w UE w dużym stopniu regulowana jest wdrożonymi już instrumentami i narzędziami wspólnotowej polityki, bardzo niewiele zostało zrobione w zakresie wspierania małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) w procesie dostosowania się do wymogów gospodarki i ochrony na obszarach Natura 2000. Wielu przedsiębiorców nie postrzega tych obszarów jako unikalnych szans na prowadzenie działalności gospodarczej oraz rozwoju ekonomicznego w zgodzie z wymogami ochrony i zrównoważonego wykorzystywania zasobów naturalnych. Obecnie znacznie powiększone wskutek akcesji w 2004 i 2007 roku bogactwo naturalne UE wymaga zdefiniowania i zastosowania nowych metod zarządzania nim, które powinny opierać się nie tylko na funduszach publicznych, ale również angażować sektor prywatnych

² Różnorodność biologiczna, bioróżnorodność (biodiversity) oznacza zróżnicowanie życia na wszelkich poziomach jego organizacji. Zgodnie z konwencją o różnorodności biologicznej (podpisaną w 1992 roku w czasie konferencji Narodów Zjednoczonych „Szczycie Ziemi” w Rio de Janeiro), różnorodność biologiczna to zróżnicowanie wszystkich żywych organizmów występujących na Ziemi w ekosystemach lądowych, morskich i słodkowodnych oraz w zespołach ekologicznych, których są częścią. Dotyczy ona różnorodności w obrębie gatunku (różnorodność genetyczna), między gatunkami oraz różnorodności ekosystemów.

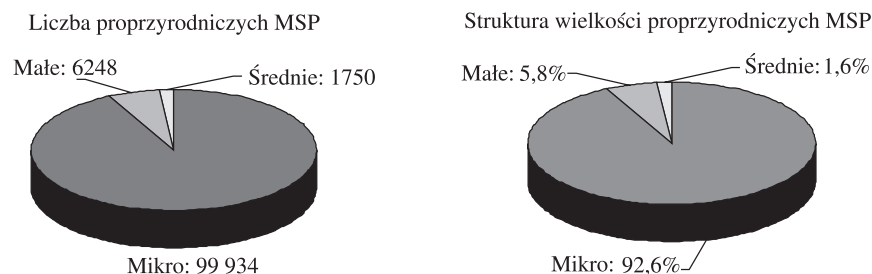
małych i średnich przedsiębiorstw, wykorzystujących zasoby naturalne w racjonalny przyrodniczo i ekonomicznie sposób.

Komisja Europejska wyliczyła [European Commission 2004], że utrzymanie sieci Natura 2000 w nie pogorszonej formie ekologicznej w 25 krajach członkowskich wymagać będzie corocznych nakładów rządu 6 mld euro. Pomimo znacznego wzrostu Funduszu LIFE+ do sumy 1,9 mld euro na okres 3 lat i zagwarantowania około 740 mln euro na ochronę różnorodności biologicznej, środki te są wciąż dalece niewystarczające. Podkreślić przy tym należy, że LIFE+ pozostaje instrumentem unijnej polityki ochrony środowiska i nie jest adresowany jako instrument wspierania rozwoju MSP na terenach Natura 2000. Ta skala potrzeb wymaga poszukiwania rozwiązań na rzecz finansowania i zarządzania dziedzictwem przyrodniczym Europy, które nie będą zależne tylko od instytucji publicznych i publicznych źródeł finansowania. Koniecznością staje się poszukiwanie nie tylko ekologicznie uzasadnionych, ale i komercyjnie opłacalnych rozwiązań dla małych i średnich przedsiębiorstw obecnych na terenie obszarów Natura 2000 i zależnych od wykorzystywania zasobów naturalnych tych obszarów. Stąd głównym przesłaniem Inicjatywy „Biznes i bioróżnorodność” jest przekonanie, że rynek poprzez swoje mechanizmy może pozytywnie działać na rzecz ochrony różnorodności biologicznej i zrównoważonego wykorzystywania zasobów. Rynek właściwie sterowany instrumentami polityki, m.in. poprzez partnerstwo publiczno-prywatne, nadal pozostaje najlepszym mechanizmem, jakim dysponujemy do zarządzania ograniczonymi zasobami przyrodniczymi.

W Polsce istnieje blisko 1,7 mln aktywnych przedsiębiorstw, z których – podobnie jak w całej Europie – zdecydowana większość to małe i średnie przedsiębiorstwa. Około 10%³ tych przedsiębiorstw gospodaruje, wykorzystując zasoby przyrodnicze, w tym przyrodężywioną. W efekcie tego gospodarcze wykorzystanie zasobów dzikiej przyrody jest źródłem dochodów znacznej części społeczeństwa. Ogromnie ważny dla budowania partnerstwa jest fakt, że spośród tych 10% MSP, mających bezpośredni związek z zagospodarowaniem i ochroną zasobów przyrody, ponad 92% to mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające nie więcej niż 9 osób (rysunek 1).

Wzajemne relacje między działalnością gospodarczą a ochroną przyrody wydają się być wciąż nie dość jasne. Rysunek 2 ilustruje dwa zasadnicze typy powiązań, tzn. działalność gospodarczą, konsumującą zasoby przyrodnicze oraz funkcje i usługi ekosystemów, oraz drugi typ działalności, polegający na świadczeniu usług przyrodzie zarówno o charakterze działalności skojarzonej (np. ekstensywny wypas bydła), jak i działalności dedykowanej (różne formy aktywnej ochrony przyrody). W obu przypadkach, jeśli nie mamy do czynienia z krótkowzrocznym i krótkoterminowym typem biznesu, to stabilizacja i trwałość dochodów przedsiębiorców czerpanych z zasobów przyrody zależy od zapewnienia ochrony i zrównoważonego gospodarowania tymi zasobami.

³ Na podstawie danych REGON GUS.

RYSUNEK 1. Liczba i struktura proprzyrodniczych MSP w Polsce w 2005 roku

RYSUNEK 2. Relacje między działalnością gospodarczą a środowiskiem naturalnym

Już obecnie na wielu obszarach cennych przyrodniczo możemy wskazać przykłady działalności gospodarczej, charakteryzującej się pozytywnym, a przynajmniej neutralnym wpływem na przyrodę. Takie przykłady pozytywnego związku biznesu i ochrony przyrody wymagają promocji i naśladowania. Doświadczenia innych krajów, analiza potrzeb aktywnej ochrony przyrody oraz możliwości stwarzane przez powstającą sieć Natura 2000 wskazują, że wachlarz możliwych do podjęcia różnych form działalności gospodarczej wykracza poza dotychczasowe doświadczenia i postrzeganie powstających możliwości. Jednocześnie dostępne wyniki badań wskazują wyraźne zainteresowanie i zapotrzebowanie małych i średnich przedsiębiorstw na nowe, przyjazne i właściwie dostosowane mechanizmy finansowe, wychodzące naprzeciw ich potrzebom inwestycyjnym i wymogom działalności gospodarczej na cennych przyrodniczo terenach.

Dotychczas relacje między sektorem biznesu i przedsiębiorstw a sektorem ochrony przyrody postrzegane były w kategoriach niemal odwiecznego konfliktu. Z jednej strony sektor biznesu był utożsamiany z bezwzględnym dążeniem do zysku, a stosunek do świata biznesu charakteryzowała nieufność, podejrzenie

i oskarżenia. Z drugiej strony, pomimo upływu niemal 6 lat od przystąpienia do UE, tworzona Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000 utożsamiana jest z zakazami i barierami ograniczającymi możliwość inwestycji i rozwoju, skansenizacją terenów wiejskich. Budowa partnerstwa i wykorzystanie możliwości rozwoju, jakie tkwią w obszarze proprzyrodniczej gospodarki, wymagają zmiany relacji i języka komunikacji między tymi sektorami. Konieczne jest promowanie pozytywnego związku między biznesem a różnorodnością biologiczną, w szczególności na obszarach Natura 2000. W myśl powszechnego dziś przekonania o konieczności budowy gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach niezbędne jest stworzenie platformy dla innowacyjnego połączenia i wykorzystania szerokiego zakresu dyscyplin wiedzy przyrodniczej i ekonomicznej oraz praktycznego przełożenia zaleceń ochronnych na język działań inwestycyjnych i gospodarczych.

Inicjatywa „Biznes na rzecz bioróżnorodności” zakłada zrównoważone wykorzystywanie lokalnych zasobów naturalnych i aktywizację lokalnego kapitału ludzkiego, respektowanie kultury i tradycji oraz systemu wartości w odniesieniu do przyrody. Inicjatywa ta będzie także sprzyjać zachowaniu wiedzy tradycyjnych i zanikających zawodów, łącząc ją z zastosowaniem nowoczesnych technik i metod zarządzania przedsiębiorstwem. O ile jednak w sektorze rolnictwa wypracowano i wdrożono mechanizmy integracji aspektów ochrony różnorodności biologicznej z polityką i praktyką rolną, w tym coraz powszechniej wdrażany program rolnośrodowiskowy, o tyle sektor MSP, istotny dla zachowania różnorodności biologicznej i krajobrazowej, pozostaje wciąż poza obszarem zainteresowania instytucji odpowiedzialnych za utworzenie systemu transferu wiedzy przyrodniczej do sektora biznesu, systemu doradztwa i pomocy technicznej, a także przyjaznych instrumentów finansowych, możliwych do zaakceptowania dla MSP na terenach wiejskich.

CELE PARTNERSTWA PUBLICZNO-PRYWATNEGO NA RZECZ OCHRONY ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH

Strategia lizbońska, ukierunkowana na rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach, zorientowana na tworzenie nowych, lepszych miejsc pracy oraz wymagająca przestrzegania wszystkich trzech wymiarów rozwoju zrównoważonego, stanowi zasadnicze podstawy kreowania partnerstwa między światem biznesu i ochrony przyrody. Biznes na rzecz różnorodności biologicznej stanowi bowiem wyzwanie dla transferu wiedzy do sektora biznesu, polega na różnorodnych formach innowacyjności i wymaga respektowania społecznego, ekonomicznego oraz ekologicznego wymiaru zrównoważonego rozwoju. Proprzyrodnicze przedsiębiorstwa ogniskują w sobie praktycznie wszystkie powyższe cele i oczekiwania. Z jednej strony mogą być instrumentem realizacji polityki rozwoju społeczno-gospodarczego na obszarach Natura 2000, tworzenia zielonych miejsc pracy, aktywizacji gospodarczej peryferyjnych obszarów wiejskich, instrumentem przeciwdziałania wykluczeniu geograficznemu i społecznemu z racji oddalenia od ośrodków go-

spodarczych i zapewnienia spójności społecznej. Z natury rzeczy przedsiębiorstwa proprzyrodnicze muszą być ze wszechmiar innowacyjne, zagospodarowując tę niszę gospodarczą i rynkową. Z drugiej strony, działając nie tylko w zgodzie, ale i na rzecz różnorodności biologicznej na obszarach cennych przyrodniczo, proprzyrodnicze przedsiębiorstwa, jeśli nie zostaną pozbawione wsparcia technicznego, doradztwa i akceptowalnych instrumentów wsparcia finansowego, to mogą zapewnić znaczny wkład w realizację celów ochronnych Natura 2000 i innych cennych przyrodniczo obszarów. Proprzyrodnicze przedsiębiorstwa są przykładem ekologicznie uzasadnionych i ekonomicznie opłacalnych rozwiązań dla MSP na takich obszarach.

Mając na uwadze fakt, że już obecnie sieć Natura 2000 składa się z ponad 25 000 obszarów, a docelowo może zajmować około 20–25% powierzchni Europy, przyszłość znacznej liczby przedsiębiorstw, jak też ekonomiczna aktywność i dobrobyt lokalnych społeczności zależą od zainicjowania procesu tworzenia rynku dla inwestycji sektora finansowego w sektorze MSP, wykorzystujących zasoby naturalne, szczególnie w sieci Natura 2000.

BARIERY PARTNERSTWA SEKTORA BIZNESU I OCHRONY PRZYRODY

Ekonomicznie opłacalne wykorzystanie możliwości, jakie kreuje sieć Natura 2000, jak również realizacja działalności gospodarczej aktywnie sprzyjającej ochronie zasobów przyrody, napotyka jednak wiele barier i ograniczeń. W kontekście idei budowania gospodarki opartej na wiedzy, najistotniejszą barierą dla inwestycji na rzecz różnorodności biologicznej jest przede wszystkim brak praktycznej wiedzy po stronie zarówno MSP, jak i struktur sektora instytucji finansowych, co do możliwości rozwoju przedsiębiorstw na obszarach Natura 2000 i przyrodniczych uwarunkowań projektów inwestycyjnych. Gospodarowanie zasobami przyrody wymaga innowacyjnego połączenia i wykorzystania szerokiego zakresu dyscyplin wiedzy przyrodniczej i ekonomicznej oraz praktycznego przełożenia zaleceń ochronnych na język działań inwestycyjnych i gospodarczych. Konieczne jest więc stworzenie systemu doradztwa dla MSP, zapewniającego systematyczny i skuteczny przepływ wiedzy w języku dostępnym dla biznesu i zakresie umożliwiającym podejmowane decyzje inwestycyjnych na poziomie przedsiębiorstwa.

Drugą zasadniczą barierą jest brak dostępu do akceptowalnych przez MSP źródeł finansowania i odpowiednich instrumentów finansowych, potęgowany przez brak przyjaznych dla nich procedur. Ten stan rzeczy wynika m.in. z ignorowania przez sektor bankowy niszy rynku MSP zależnych od zasobów przyrodniczych na terenach wiejskich. Spowodowane jest to dużym rozproszeniem i rozdrobnieniem potencjalnych kredytobiorców, wysokimi kosztami transakcyjnymi, ale także postrzeganiem wysokiego ryzyka inwestycji, powodowanego brakiem planów zarządzania dla obszarów Natura 2000 i planów ochrony dla innych obszarów chronionych.

PROJEKT „WSPIERANIE BIZNESU NA RZECZ BIORÓŻNORODNOŚCI”

Mając powyższe na uwadze, KE sfinansowała trzyletni projekt obecnie realizowany w Bułgarii, Polsce i na Węgrzech, którego przewodnią ideą jest wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw w rozszerzonej EU na rzecz zwiększenia ich udziału w realizacji strategii zrównoważonego rozwoju. Osiągnięciu tego celu ma sprzyjać utworzenie dedykowanego mechanizmu finansowego dla MSP na obszarach Natura 2000 na rzecz inwestycji i zrównoważonego zagospodarowania sieci Natura 2000, opartego na koncepcji partnerstwa publiczno-prywatnego, oraz zainicjowanie tworzenia rynku inwestycji na rzecz różnorodności biologicznej. Bezpośrednim celem projektu jest przygotowanie i utworzenie Biura Przyrodniczej Pomocy Technicznej, którego zadaniem będzie transfer wiedzy przyrodniczej do sektora biznesu, niezbędnej do wdrożenia w kolejnych latach przyszłego inwestycyjnego mechanizmu finansowego pod wstępną nazwą Fundusz na rzecz Bioróżnorodności.

Oczekuje się, że w efekcie realizacji projektu będzie utworzona dedykowana linia kredytowa oraz zapewniona równolegle niezbędna pomoc techniczna dla MSP na obszarach cennych przyrodniczo, szczególnie Natura 2000, na rzecz realizacji projektów inwestycyjnych, aktywnie służących ochronie zasobów przyrody oraz realizacji zasad zrównoważonego rozwoju. Głównym wyzwaniem projektu jest poszukiwanie rozwiązań na rzecz finansowania ochrony zasobów przyrody z wykorzystaniem rozwiązań komercyjnych oraz partnerstw publiczno-prywatnych. Zespół projektu poszukuje ekologicznie uzasadnionych i komercyjnie opłacalnych rozwiązań dla małych i średnich przedsiębiorstw obecnych na terenach cennych przyrodniczo i zależnych od wykorzystywania zasobów naturalnych tych obszarów. Zespół realizujący projekt jest przekonany, że utworzenie obu instrumentów pozwoli na uruchomienie potencjału MSP, jako najważniejszego partnera w zakresie realizacji celów konwencji o bioróżnorodności i strategii zrównoważonego rozwoju UE. Powstanie Funduszu na rzecz Bioróżnorodności pozwoli w krótkim czasie zademonstrować rolę inwestycji jako instrumentu sterowania rozwojem MSP w kierunku wdrażania zrównoważonej gospodarki w przedsiębiorstwach na przyrodniczo cennych obszarach. Utworzenie ośrodka doradztwa przyrodniczego dla biznesu oraz dedykowanego funduszu inwestycyjnego powinno zainicjować proces tworzenia nowego komercyjnego proprzyrodniczego rynku inwestycyjnego dla MSP i instytucji finansowych na obszarach wiejskich.

PROPRZYRODNICZE PRZEDSIĘBIORSTWO I PRZYKŁADY JEGO DZIAŁALNOŚCI

Proprzyrodnicze przedsiębiorstwo określane jest jako: „Przedsiębiorstwo w swym podstawowym zakresie działalności zależne od przyrody i poprzez swą działalność przyczyniające się do ochrony przyrody”. W związku z planowanym

uruchomieniem dedykowanego funduszu kredytowego ważna jest informacja, że z tych komercyjnych funduszy skorzystać będą mogły te przedsiębiorstwa, których działalność ma pozytywny wpływ na przyrodę i istotne znaczenie dla jej ochrony na terenie związanym z ich funkcjonowaniem. Zatem przedmiotem finansowania w drodze preferencyjnego kredytu będą tylko te projekty, które w ewidentny sposób będą zapewniać efekty środowiskowe, zgodne z celami ochrony przyrody na danym obszarze. Wstępne kryteria kwalifikacji przedsiębiorstwa/gospodarstwa pod kątem kredytowania z przyszłego Funduszu na rzecz Bioróżnorodności są następujące:

- spełnienie wymogów definicji MSP⁴ (zatrudnia mniej niż 250 pracowników, roczny obrót nie przekracza 50 mln euro a/lub całkowity bilans roczny nie przekracza 43 mln euro oraz spełnia kryterium niezależności),
- zlokalizowanie na obszarze Natura 2000 lub użytkowanie zasobów zlokalizowanych w tych obszarach,
- istnienie przedsiębiorstwa zależne od użytkowania zasobów przyrody, szczególnie różnorodności biologicznej,
- wykazanie pozytywnego wpływu na różnorodność biologiczną na obszarze swego oddziaływania.

Obecnie w ramach projektu powstaje poradnik dla MSP, który identyfikuje wiele różnych form proprzyrodniczej działalności, z uwzględnieniem także działalności o charakterze edukacyjnym, szkoleniowym i doradczym, produkcji specjalistycznych narzędzi i maszyn, marketingu, certyfikacji itp. Można wśród nich odnaleźć następujące przykłady podstawowych profili działalności:

- podstawowa produkcja surowców pierwotnych w rolnictwie, leśnictwie i rybołówstwie oraz ich przetwórstwo: wypas bydła na ekstensywnych użytkach zielonych ważnych dla ochrony flory i fauny (szczególnie ornitofauny); przetwórstwo mleka i mięsa z gospodarstw położonych na terenach ekologicznie wrażliwych na zanik gospodarki łąkowo-pastwiskowej; gospodarstwa rybackie, łowiska specjalne i działania służące utrzymaniu czy też reintrodukcji zagrożonych gatunków,
- pozyskiwanie i przetwórstwo pierwotnych surowców naturalnych: zbiór ziół dziko rosnących i ich przetwórstwo; zbiór runa leśnego i przetwórstwo; wyrób mebli na bazie miejscowych surowców; wyrób włókien/tkanin; pozyskiwanie trzciny i strzecharstwo; pozyskiwanie wikliny i produkcja wyrobów z wikliny,
- urządzenie krajobrazu: przemieszczanie gruntu (w szczególności gleby); rekultywacja i budowa kanałów; usuwanie niepożądanych gatunków, walka z zarastaniem i zakrzaczeniami; rekultywacja terenów, kompensacja przyrodnicza (odtworzenie siedlisk),
- gospodarka wodna: regulowanie i przywracanie właściwych stosunków wodnych; wykonywanie przepławek; odtwarzanie starorzeczy, oczek wodnych i stawów rybnych,

⁴ http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/sme_definition/sme_user_guide_pl.pdf

- turystyka: różne formy usług turystycznych, w szczególności ekoturystyki oraz turystyki kwalifikowanej (turystyka wędkarska i wodna, spływy rzeczne, turystyka ornitologiczna, tereny campingowe i pola namiotowe itp.),
- odnawialne źródła energii: produkcja i uzdatnianie biopaliw (np. z trzciny czy zrąbków wierzby); pozyskiwanie i zagospodarowanie biomasy naturalnie rosnącej, szczególnie z obszarów chronionych borykających się z problemem zarastania i zakrzaczenia wskutek ekstensyfikacji i zanikania produkcji rolnej; pozyskiwanie energii z małych elektrowni wodnych, towarzyszących przywracaniu retencji wodnej.

PODSUMOWANIE

Budowanie partnerstwa między sektorem biznesu i sektorem ochrony przyrody jest wyrazem narastającego przekonania, że osiągnięcie długoterminowych celów ochrony środowiska oraz przyrody nie jest możliwe bez współpracy z sektorem prywatnym w obszarze zarządzania zasobami przyrodniczymi oraz jego aktywnego udziału w realizacji tych celów. Chodzi tu o komercyjną – ekonomicznie opłacalną działalność gospodarczą, zorientowaną na osiąganie zarówno efektu ekonomicznego, jak i pozytywnego efektu przyrodniczego. Nie wystarczy, by przedsiębiorstwo nie szkodziło, czy też było przyjazne, chodzi o dedykowaną i podejmowaną świadomie oraz z wyboru działalność gospodarczą na rzecz przyrody czy bioróżnorodności. W tym kontekście istotne jest przekonanie, że rynek poprzez swoje mechanizmy może pozytywnie działać na rzecz ochrony różnorodności biologicznej i zrównoważonego wykorzystywania zasobów. Określoną rolę w tym obszarze mają do spełnienia instytucje rządowe i organizacje pozarządowe. Jednakże ochrona bioróżnorodności w drodze wykorzystania mechanizmów gospodarki rynkowej wymaga także aktywnego udziału przedsiębiorstw, środowiska biznesu i instytucji finansowych.

BIBLIOGRAFIA

- European Commission, 2001: *The European Sustainable Development Strategy 2001*. Gotheburg (http://ec.europa.eu/sustainable/sds2001/index_en.htm).
- European Commission, 2002: *The Sixth Environment Action Programme of the European Community 2002–2012*. Brussels (<http://ec.europa.eu/environment/newprg/index.htm>).
- European Commission, 2004: *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. Financing Natura 2000*. COM (2004) 431 final. Brussels (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2004:0431:FIN:EN:PDF>).
- European Commission, 2006: *Communication from the Commission – Halting the loss of biodiversity by 2010 – and beyond – Sustaining ecosystem services for human well-being*. COM/2006/0216 final, Brussels (http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/com2006/bap_2006.htm).
- High Level Conference on Business & Biodiversity*, 2007: European Initiative on Business and Biodiversity, Lisbon, 12–13 November. (www.countdown2010.net/business).
- Komisja Europejska, 2006: *Nowa definicja MŚP. Poradnik dla użytkowników i wzór oświadczenia*. Wspólnoty Europejskie (http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/sme_definition/sme_user_guide_pl.pdf).

Organizacja Narodów Zjednoczonych, 1992: Konwencja o Różnorodności Biologicznej, Rio de Janeiro (<http://biodiv.mos.gov.pl/biodiv/app/articlesFill.do?documentId=406>).

DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURSHIP IN RURAL AREAS CHARACTERISED BY GREAT NATURAL VALUE

Abstract. The red lists of species threatened with extinction and of disappearing natural habitats grow longer and the pace of the natural environment's degradation and loss of biological diversity increases every year. In this context it is an extremely important fact that a considerable part of biological diversity is being used for economic purposes and is subject to the influence – both negative and positive, of such use. Amounts needed to stop the degradation of the natural environment and halt the loss of biological diversity far exceed the financial abilities of public institutions and funds. It is impossible to ensure a long-term and effective protection of the natural environment without the participation of its users – entrepreneurs and entities financing investments that are linked to the business sector. This conviction resulted in the decisions of the Strategy of Sustainable Development adopted by the European Union in 2001, in the decisions of the Conference of the Parties to the Convention on Biological Diversity, and in the Business and Biodiversity Initiative launched by EU in 2007. Many examples can be quoted which prove that enterprises based on the use of natural resources can play an active and positive role in the protection and balanced use of these resources. It is necessary to create advisory and economic instruments assisting and encouraging enterprises to undertake dedicated economic activity, which is designed to ensure the simultaneous achievement of expected economic and environmental results.

Key words: Sees, pro-environmental enterprise, business, biological diversity, Natura 2000